

Letterprins

Letterprins is een gratis digitaal spel voor beginnende lezers, dat is ontwikkeld aan de Radboud Universiteit. Deze app richt zich precies op de punten waar heel Nederland zich zorgen om maakt: leesvaardigheid en leesplezier.

TEKST KEES BROEKHOF EN FROUKJE HOOBROECKX

De techniek van het lezen – kort gezegd, letters en lettercombinaties correct kunnen verklanken –, is in principe voor iedereen aan te leren, ongeacht zijn achtergrond. Daarin voorziet *Letterprins*, zowel voor leerkrachten als voor ouders. Het Nederlands is een relatief makkelijke taal, omdat daarin letters en klanken vrij consequent aan elkaar gekoppeld worden. Vergelijk dat maar eens met het Engels, waar bijvoorbeeld de lettercombinatie 'ea' zes verschillende klanken kan weergeven (denk aan: steak, leak, head, idea, bearable, pageant).

BEGINFASE VAN LEREN LEZEN

Letterprins is bedoeld voor de beginfase van het leren lezen. In deze fase is oefening cruciaal voor succes (Geudens et al., 2022). Echter, de tijd die op school wordt besteed aan het oefenen, is voor sommige beginnende lezers niet

voldoende. Deze kinderen raken dan achterop, waardoor hun leesvaardigheid niet het niveau bereikt dat nodig is voor het lezen van complexere teksten in de bovenbouw. *Letterprins* biedt een oplossing voor dit probleem.

Met deze game kunnen kinderen ook buiten schooltijd oefenen met technisch lezen, zodat ze sneller op een hoger niveau komen. Dat gebeurt op een manier die voor kinderen heel aansprekend is. De app neemt ze mee in een spel

Leestechniek en leesbegrip bij zwakke lezers

Scholen, klassen en leerlingen verschillen sterk van elkaar als het gaat om de prestaties in technisch lezen en begrijpend lezen. De zwakkere technisch lezers leren wel om lettercombinaties te verklanken, maar het proces verloopt niet voldoende geautomatiseerd, waardoor het te veel tijd en energie kost en woorden niet altijd correct gelezen worden. Dat zorgt voor problemen bij het lezen van teksten, want een goede technische leesvaardigheid is een voorwaarde om een tekst goed te kunnen begrijpen. Bij begrijpend lezen draait het om de combinatie van technisch lezen en kennis. Nu is kennis bijspijkeren een kwestie van een lange adem, maar technische leesvaardigheid kan met de juiste aanpak snel verbeterd worden, zoals de resultaten van *Letterprins* laten zien.

Het geheugenpaleis: het huis van de letterbeestjes

waarin ze de Letterprins helpen zoeken naar de letters die hij is kwijtgeraakt. In de spelomgeving, een spannend kasteel, krijgt de speler verschillende soorten oefeningen aangeboden: letters leren, hardop lezen (foutloos leren lezen), kan deze zin (begrijpend lezen)?, hoort dit erbij (woordbetekenis activeren)?, klopt dit (woordbetekenis leren)?, flitsen. Een speler begint altijd met het aanleren van losse letters. Een ingenieus algoritme zorgt ervoor dat de oefeningen worden afgestemd op het leesniveau van de speler.

ONDERZOEK NAAR LEESTECHNIEK

De leesoefeningen van *Letterprins* zijn gebaseerd op onderzoek naar de beste wijze waarop leestechniek geautomatiseerd kan worden in de beginfase en hoe dit per kind kan verschillen (Steenbeek-Planting, 2012). Ook wordt er rekening

gehouden met het gegeven dat kinderen beter leren lezen als ook de betekenis van de gelezen woorden geactiveerd wordt (Wolf, 2022). Zo krijgt de lezer woorden en afbeeldingen te zien die soms wel, soms niet bij elkaar horen, zoals het woord 'dak' met de afbeelding 'pen'. Kinderen zijn tijdens dergelijke oefeningen gefocust op woordbetekenis. Om van losse woorden naar zinsbegrip te gaan, lezen de kinderen zinnen waarvan de betekenis soms wel en soms niet klopt. Dat laatste wordt ook wel 'semantische schending' genoemd. Een voorbeeld van een semantische schending is: 'De jongen besmeert zijn boterham met sokken.' Kinderen lezen deze grappige zin en constateren dat dit niet kán kloppen. Die constatering vereist een actieve betrokkenheid bij het lezen, waardoor het leesproces meer opbrengt. In *Letterprins* worden

woordherkenning, betekenis en begrip dus gecombineerd als methodiek om de kinderen tegelijkertijd te laten leren en te laten genieten.

LEESPLEZIER AANWAKKEREN

Letterprins besteedt ook aandacht aan die andere factor die zo bepalend is voor de ontwikkeling en consolidering van leesvaardigheid: leesplezier. Spelers kunnen in de game punten winnen voor boek-suggesties die passen bij hun interesse en hun leesniveau. De boeken kunnen ze lenen bij de bibliotheek. Ouders van kinderen die *Letterprins* spelen, constateren tot hun verrassing dat hun kind door het spel de weg naar de bibliotheek ontdekt. Deze kinderen gaan thuis uit eigen beweging boeken lezen. En dan wordt er dubbele winst geboekt. Ten eerste gaat de technische leesvaardigheid

door de gestage oefening nog verder vooruit. En ten tweede gaan de kinderen vooruit in begrijpend lezen, want om die verhalen goed te begrijpen, oefenen ze onbewust alle vaardigheden die samenhangen met begrijpend lezen (Mol, 2022).

EERSTE RESULTATEN

De eerste resultaten die *Letterprins* laat zien, stemmen optimistisch. Er zijn meer dan 10.000 kinderen met een *Letterprins*-account. Er is een vaste gebruikersgroep van ruim 5000 kinderen die het spel regelmatig speelt (dagelijks of om de dag), gedurende drie tot zeven maanden. Binnen die groep zijn er ongeveer 1500 kinderen die het spel bijzonder toegewijd spelen. Zij spelen elke dag meerdere oefeningen en hun prestaties zijn sterk toegenomen in alle categorieën waarin de opdrachten zijn ingedeeld. Zo bereiken zij opdrachten waarin de moeilijkheidsgraad omhooggaat (een hoger 'level') en waarmee hun leesvaardigheid

verder kan doorgroeien. De wetenschappers die het spel hebben ontwikkeld, kunnen het spelgedrag van de kinderen volgen en gebruiken die gegevens om de effectiviteit van het spel te evalueren en om het spel verder te ontwikkelen.

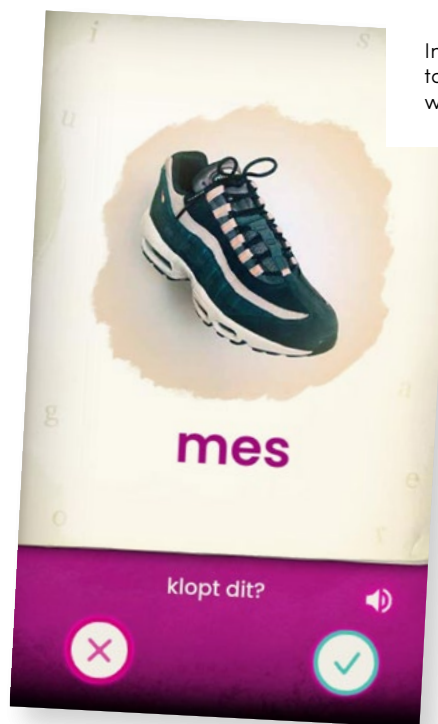
WAT GEBRUIKERS ZEGGEN

Verscheidene ouders hebben hun ervaringen met *Letterprins* gedeeld. De vader van een zesjarige jongen is samen met zijn zoon *Letterprins* gaan spelen toen de juf van de jongen constateerde dat hij het lezen niet makkelijk oppakte. Hij las duidelijk langzamer dan zijn klasgenoten in groep 3. De vader zag dat zijn zoon steeds beter ging lezen: 'Mijn zoon heeft veel gebruikgemaakt van *Letterprins*. Het is echt een goede aanvulling op zijn schoolmateriaal. Hij is er, voor ons gevoel, sneller door gaan lezen.' Ook zagen de ouders tot hun verrassing dat hun zoon boeken ging lenen in de bibliotheek: 'Daarnaast heeft hij de bieb er ook door ontdekt.'

Een andere ouder zegt: '*Letterprins* is top. Het ziet er goed uit, is afwisselend en het stukje humor tussendoor is leuk. Ik vind het heerlijk dat er zo vakkundig over is nagedacht. Zelf ben ik leerkracht, maar ik wil thuis niet de juf uithangen.' Een andere gebruiker speelt *Letterprins* met haar kleindochter, die niet goed kan meekomen in groep 3. Daarom speelt zij een tijdlang twee keer per week samen met haar kleindochter. Door het spel lukt het beter om letters en woorden te automatiseren. Oma vindt het spel motiverend voor haar kleindochter en geniet samen met haar van de wekelijkse interactiemomenten: 'Jente en ik spelen *Letterprins* op twee vaste momenten in de week. Dit is ons momentje samen. Ze wordt elke keer weer enthousiast als er een "Joehoe" te horen is. Ze heeft het lezen nu echt opgepikt en er plezier in gekregen.'

Kies een plek voor dit woord: waar past de dwerg het best?

Interactie met het taalsysteem: klopt het woord bij het plaatje?

WAT KUN JE ALS LEERKRACHT DOEN?

Waarom zou je als leerkracht *Letterprins* aanbevelen? Alle kinderen kunnen immers leren lezen, dus ook bij jou in de groep? Is het geen brevet van onvermogen om zo'n spel aan te raden? Leerkrachten zien zelf wel in dat sommige kinderen moeite hebben met de eerste fase van het leren lezen. Die kinderen hebben baat bij extra oefening, ook buiten school. En wat te denken van de leesdip in de zomervakantie? Kinderen die net groep 3 achter de rug hebben, kunnen behoorlijk wat van hun nog fragiele leesvaardigheid kwijtraken als zij die in de vakantie niet onderhouden. Ook voor hen is het spel heel waardevol. En ten slotte biedt het spel ook extra oefenmogelijkheden voor kinderen met (een risico op) dyslexie. Zij hebben, meer nog dan andere kinderen, baat bij extra oefening in hun eigen tempo, op hun eigen niveau.

OUDERS BETREKKEN

Leerkrachten kunnen ouders wijzen op *Letterprins* als leerzaam spel voor hun kind. Op de site (www.letterprins.nl) kunnen leerkrachten een uitgewerkt draaiboek downloaden (klik op 'Letterprins presentatie') voor een ouderbijeenkomst van anderhalf uur. In deze bijeenkomst leren ouders hoe zij hun kind kunnen helpen bij het lezen door het met *Letterprins* te laten spelen. Ze leren welke stimulerende rol zij hierbij kunnen spelen en hoe ze het leesplezier van hun kind verder kunnen aanwakkeren door samen op zoek te gaan naar de getipte boeken, door over boeken te praten, of door boekentips met andere kinderen te delen.

CONCLUSIE: DIT IS BEWEZEN BETER LEZEN

Letterprins is een sterk spel. Belangrijkst is dat het doet wat het belooft: kinderen die het spel spelen, gaan beter lezen (en, logisch, hoe meer ze spelen, hoe meer winst ze boeken). Het lijkt erop, gezien de gebruikerservaringen, dat ook het leesplezier toeneemt door het spel. Een ander sterk punt is de slimme software, die ervoor zorgt dat kinderen oefeningen aangeboden krijgen op exact het juiste leesniveau. Daardoor voelen de spelers zich constant uitgedaagd op hun eigen niveau. Geen verveling omdat het te makkelijk gaat, geen frustratie omdat het te moeilijk is. Het spel is gebouwd op een solide wetenschappelijke basis, zonder winstoogmerk, en dat betaalt zich duidelijk uit. Dat het spel ook nog eens heel fraai is vormgegeven, maakt het voor kinderen extra aantrekkelijk om het te spelen.

De literatuurlijst is te vinden op: www.jsw.nl/artikelen

KEES BROEKHOF EN FROUKJE HOOBROECKX

zijn werkzaam als taalexpert bij Sardes en hebben voor *Letterprins* de ouderbijeenkomst ontwikkeld

Reactie van de uitgever

Esther Steenbeek-Planting, onderzoeker bij de Radboud Universiteit: '*Letterprins* is ontwikkeld door een brede groep onderzoekers en experts leren lezen en leesmotivatie. Zo willen we kinderen stimuleren om leeskilometers te maken en plezier te hebben in lezen. Want, het is belangrijk dat kinderen voelen dat 'lezen iets voor hen is'. *Letterprins* legt de broodnodige oefentijd daarom niet alleen bij de leerkracht neer, maar betreft ouders en verzorgers erbij en wijst spelenderwijs de weg naar de bibliotheek.'

Neem nu een (schoolteam) abonnement op JSW

Ontvang
tijdelijk de 4 door
Martin Bootsma
getipte boeken
(t.w.v. €79,95)
cadeau!

JSW

De 'Lezen' special van JSW staat in het teken van het leesonderwijs op de basisschool (en in de opleiding) en belicht alle aspecten, van kennisopbouw, goed practises, leesplezier tot leesbegrip en literaire gesprekken. Gasthoofdredacteur van dit nummer is Martin Bootsma, teamleider op de Alan Turingschool in Amsterdam, auteur en meesterlezer. Neem nu meteen een abonnement op JSW, dan ontvang je daarbij een gratis boekenpakket met 4 prachtige kinderboeken, samengesteld door Martin.

Meer weten?

Ga naar jsw.nl of bel 088-2266692